

Meghívó!

Válogatás a képíró Szabó Lajos (1902-1967) grafikai munkáiból

A kép újjászületése a genetika korában

Kiállítás a Pannonhalmi Apátságban
1995 január 7 - január 27

Mit ábrázol, a felhő?
Nem tükrözheti az Eget, mert az nem tárgyszerű, hanem átölelően körkörös. De a csodás, magas báránnyfelhő és fuvallatai az Égre vonatkoznak, azt mimelik. Úgy, mint a szerelmes levél, nem tudja megragadva ábrázolni őt, akinek, akihez szól, imádoztját. Csak tőle elragadtatva tud lenni, ugyanabban a határtalan dimenzióban, ahonnan az elragadtatottság megragadó ereje származik.

Az imádság, sőt az áldozat sem ragadhatja meg azt, akihez szól, aki, mint tudjuk, mindenben lesz minden és addig is, mint tudjuk, megkülönbözteti magát mindentől. Ha pedig az ima szárnyaszegett, azért szárnyaszegett, mert nem imádoztjának szól, hanem attól elfordul, leképző, ábrázoló vágyától nem tud megszabadulni.

A fogvatartó leképzéstől való sikeres megszabadulásban foglalható össze az, amit feltétlenül mondani érdemes Szabó Lajos képírásáról és arról, hogy az mit ábrázol.

Az egyes rajzok egyik szokásos elnevezése: kalligráfia, jóllehet, az ikonográfus Szabó szándéka nem szépírás volt. De kalligráfia helyett elnevezhetnénk a papírgraffitiket

kall-ima-gráfiának.
Magyarul: szépségesen imádkozó vonalvezetésnek.

Szabó Lajos képirásáról

pannonhalmi kiállítása alkalmából

Szabó Lajos a háboru után filozófiai előadásokat tartott. Ezen előadások kezdeti idején kifakadt belőlem a csodálkozás, és ezt kérdeztem tőle: "Tudnál-e valamit mondani arról, hogy mi is a titka a fogalmazásod radikalizmusának?" Tehát arra kérdeztem rá, hogy vajon mitől lehet olyan gyökeres és olyan találó, amit mond. Habozás nélkül jött a válasz: "

"A szubjektivitás centrumbaállításától."

A kiállítási meghívó beköszöntő sorai Szabó Lajosnak ezt a saját válaszát hozzák újra szóba.

Mert az szubjektív, ami vallomásos, mint a jó vers. Beszámol arról, amit maga magában tapasztalt, tehát egészen közvetlenül. Szabó Lajos filozófiájának kulcsszava is így szólt: közvetlen tapasztalás.

Mínthogy a tapasztalás mindig közvetett kell legyen, ezért a közvetlenség azt jelenti, hogy a közvetítés igen gazdag, az érzékelés minden lehető módján vesszük tudomásul azt, amit megtapasztalunk.

A személyes és kutatással, kimondással, megbeszéléssel felgazdagított tapasztalatot mutatja ez a kiállítás is. A hajlatosságban, a vonalak hajlatosságában nemcsak vallomásosan közvetlen elevenség ficánkol, hanem hiradás ezen elevenség forrásáról is, ezen személyesség forrásáról is. A kiállítás pár tucatnyi rajza csak egy csöppnyi választékot tud adni a személyesség genezisének tizennégy éven át tartó, szinte számtalannak tűnő mutációiból.

A kiállítás hirt akar adni a kép ujjászületéséről a genetika korszakában. Ez alatt pedig azt érthetjük, hogy napjainkban a tudományok felszámolják a genézist, az isteni teremtés egész gondolatvilágát, és majd ki fogják mutatni, hogy hogyan jött létre egészen személytelenül az élők élete és a lehetséges világok közül az, amelyik megvalósult.

De érthetjük a kiállítás címszava alatt, a genetika korszaka alatt azt is, hogy a tudományok értelmessége is a világ eredetének kutatása felé fordult, és konfrontációba került a megfejthetetlen kezdetek kezdetével.

Csak ez az utóbbi megjelölése a genetika korszakának, csak ez egyeztethető össze Szabó Lajos saját felfogásával a képről és az arról való képünk megújulásával.

Nagarjuna, akit Ázsiában második Buddhának hívnak, így beszél a kezdetek kezdetéről:

"A létező dolgok nem maguktól keletkeznek, sem nem valami másból, sem nem valamely eredendő okból."

Mit tudhatunk a kutatás mai párbeszédéről a kezdetek kezdetével?

Platon azt ajánlja, hogy egy fontos kérdés megválaszolására érdeklében meneküljünk ahhoz a logoihoz, ahhoz a megvilágosodáshoz, amely az írott, a képirott, az énekelt-zenélt és a beszélt nyelvben fogant.

János evangélista azt is megmondja, hogy miért meneküljünk a logoszhoz. Mert a logosz már a kezdetben ott van. A bibliai hagyomány nem ismer olyan teremtést, amely az egyetlen misztériumhoz genetikusan hozzátartozó értelen nélkül történe. Ma-napság pedig, sőt az utóbbi századokban a tudományok ipara és kutató szenvedélye a János evangélium kezdetével szembesül. Ebben a kezdetben a teremtő Istennél van az ige, a logosz, az értelem, ő maga az. Semmi, ami létrejött, nem jött létre nélküle.

Szabó Lajos Zalai Béla filozófust idézte, aki szerint a kezdetet, "Istent el nem érhetjük, csak telt vedrekkel térhetünk vissza tőle!" És Zalai barátja, Ady is idézve van: "Isten van minden gondolat alján".

Szabó Lajos 16 évvel később vette először tudomásul, hogy ő tulajdonképpen rajzol, amikor tühegyes tintaceruzájával kis jeleket tesz a könyvek margójára. Így aztán a vonal elmegey sétálni, mint ahogyan Paul Klee megfogalmazta, hogy mi is a rajz.

A kiállítás meghívó szövegének az az értelme, hogy vissza-plántálja Szabó Lajos kalligráfiáját az eredettel való konfrontációba, saját eredetének visszakeresésébe, oda, ahonnan Szabó Lajos és Vajda Lajos művészetével egyáltalán foglalkozni érdemes. Mert más társaikkal együtt ezt választották.

Kotányi Attila

Pannonhalma, 1995. január 7.